

újulás anélkül, hogy ne lássuk világosan, miféle események sorozata vezetett odáig, ahol ma tartunk? Lehetséges-e élet, tiszta, mérgezetlen levegő, ha nem mondjuk ki, hogy az, ami ma szabad, esetleg támogatott is, az tegnap büntetendő volt? Lehet-e közmegegyezés egyházban és társadalomban, ha csak azoknak szabad s támogatott tenni és mondani azt, ami korábban tiltott volt, akik tegnap még csak azt tették, ami szabad vagy esetleg megtűrt volt? Azok azonban, akik tegnap tiltás és büntetés ellenére is gondolták, mondták, tették, amit mára tűrnek és olykor támogatnak is, azok nem kapnak elégtételt, sem cselekvési teret?

1989.

MUSTÓ PÉTER SJ

„*Boldogok, akiket az igazságért üldöznek: övék a mennyek országa.*”
(Mt 5,10)

KEDVES GYURKA!

Már még azt hiszed, hogy nem akarok neked válaszolni, vagy megharagudtam májusi leveled miatt! Szó sincs róla! Szégyellem és sajnálom, hogy nem válaszoltam azonnal, mert gyors válasszal jobban ki tudtam volna mutatni baráti érzéseimet irántatok, mint most itt szavakkal. Hallgatásom miatt nem akarok sokat magyarázkodni. Csak annyit, hogy ebben az évben kétszer erős bronchitisem volt, azután költöztem, majd helyettesíttem egy rendtársamat távol innen, Cali városában. Ennek ellenére írhattam volna. Nem tettem. Most itt vagyok. Tegnap másoknak írtam, ma neked válaszolok. Leveled itt fekszik előttem.

Legelőször is szeretném leszögezni, hogy Téged és titeket, meggyőződéseket és álláspontokat tisztelem, becsülöm, szeretem, és nagyon komolyan veszem. Személyesen az én hivatásom talán egy kicsit más, mint a tied, több mindenben nem vagyok olyan következetes, vagy néhány dolog nekem igen fontos, amit Te inkább háttérbe helyezel, és megfordítva. De örülnék, ha barátotok lehetnék. Igaz, talán nem egészen ugyanazokon az utakon járunk, hanem különböző világban, más helyzetekben, de ha nem tévedek, egy célért élünk.

A leveled végén kezdem:

Hogy Te magadat és a magyarországi Bokorközösséget az üldözött Jézussal és a prófétákkal hasonlítod össze, abban semmi rosszat nem látok. Mivel mind az állami hatóságok, mind az Egyház legfontosabb képviselői részéről támadást, mellőzést, elhatárolódást tapasztaltok, vigasz számotokra, hogy az igazi próféták, Jézus és követői is igen gyakran üldözés, megvetés, lebecsülés vagy kinevetés áldozatai voltak. Erről szól a Hegyi beszéd, ez a történelmi valóság.

Közép-Amerikában bérgyilkosok, az úgynevezett halálsvadronok az utóbbi években körülbelül ötven papot, apácát, rengeteg katekistát, összesen mintegy

százezer keresztényt gyilkoltak le, sokat közülük a legembertelenebb és legkegyetlenebb kínzások után. Hasonlóképpen történik ez sok más dél-amerikai országban, mint Argentínában is az utolsó katonai diktatúra alatt. Ez számomra annak a jele, hogy ők mártírok, és közelebb vannak Jézus személyéhez és tanításához, mint azok a papok és főpapok, akik saját paptársaikat jelentik fel a katonai hatóságoknál, és rendszeresen koccintanak a hatalmon levőkkel.

Jézussal, az ő sorsával való összehasonlítást egyáltalán nem tartom gögnek. Sőt, ha szolgálai vagyunk, velünk sem bánnak jobban, mint vele, mert „ahol én vagyok, ott lesz az én szolgálóm is” (Jn 12,26). Ha üldöznek benneteket, jele lehet annak, hogy valószínűleg a próféták útját járjátok.

Ami Dél-Amerikában a fegyverfogást, vagyis a keresztények álláspontját illeti a fegyveres lázadással szemben, arról a következőket szeretném mondani. Ha szavaim nem is teljesen átfogó képet nyújtanak az itteni véleményekről, kívülről nézve a nemzetközi sajtó sokszor úgy ír, mintha a dél-amerikai keresztények lelkesednének az öldöklésért, gyilkolásért, fegyverek használatáért. Ez a sajtó az Egyesült Államok kezében van, annak szolgál. Érdeke, hogy az ellenzékét mindig karikatúrában, eltorzítottan mutassa be. Így aztán jogosan elítélhetik őket. A sajtó hírverése a dél-amerikai keresztényekről egyáltalán nem felel meg a valóságnak. A szabadság teológiájának képviselői, Msgr. Romero, akít meggyilkoltak, és mások is a legerősebben elítélik az erőszakot és a fegyverfogást.

De nem mennek olyan messzire, mint Te, barátaid a Bokorból és én magam is, aki mindig a katonai szolgálat megtagadása mellett foglalok állást. A dél-amerikai keresztények általában inkább a hagyományos teológiát követik, ami szerint jogos lehet a háború, sőt bizonyos történelmi helyzetekben a zsarnok meggyilkolása is. Az Egyházban a nagy többség mindig jogosnak tartotta a védekezést még fegyver használatával is, mint legutolsó, végső eszközt. Kell-e említenem a fegyverek megáldását?

Msgr. Romero, El Salvador érseke előbb nem támogatta a közép-amerikai állam polgárháborújában a fegyveres lázadókat. De amikor egyik plébánosát és barátját, a jezsuita Rutilio Grandét a katonák meggyilkolták, belátta, hogy állást kell foglalnia a teljesen korrupt, erőszakos és igazságtalan kormányhatalommal szemben. Végül is azért gyilkolták meg, mert utolsó vasárnapi prédikációjában azt követelte a katonáktól, hogy hagyják abba a véres elnyomást. „Isten nevében megparancsolom nektek, hagyjátok abba az öldöklést!” Másnap reggel a szerzetesnővérek kápolnájában a felajánlás alatt lőtték agyon. Amint kiderült, a tiszték kisorsolták egymás között, melyiküknek jár a tisztség, hogy ezzel a lázadó püspökkel végezzen.

Akik a lázadást támogatják Latin-Amerikában, azok nem tudják elképzelni, miként lehetne a diktatórikus államrendet, illetve rendtelenséget demokratikus úton, fegyveres erő nélkül megváltoztatni.

Msgr. Romero utóda, Msgr. Rivera y Damas, San Salvador érseke, mint a dialógus komisszió vezetője természetesen tartja, hogy ha vannak katonai lelkészek a katonák lelki szolgálatára, akkor lehetnek papok a lázadók lelki szolgálatára is.

Dél-Amerikában az a tragédia, hogy itt mindenki hívő katolikus keresztény, mind a lázadók, mind az uralkodó réteg katonái. Amíg az utóbbiak az ateista terror ellen védik a hitet, de lényegében egy teljesen materialista gazdasági rendszert és a polgári osztály uralmát, addig a lázadók az emberi igazságosság nevében, vagy Jézusra és a Bibliára hivatkozva a jogtalanok jogait követelik.

Persze vannak szép számmal egyházi emberek, akik szívesen azt tanácsolnák, hogy ha igazán keresztény vagy, viseld el, tűrd az üldözést, elnyomást.

Személyesen ismertem embereket, akik elfogadták az itteni kolumbiai kormány amnesztiáját, de húsz óra múlva holtan találták őket. Pedig itt még egy igen civilizált, demokratikus országban élünk. Ha valakit egyszer szubverzív elemként már megbélyegeztek, vagyis államrendet aláaknázóként tartanak számon, az vagy elhagyja az országot, vagy valamely fegyveres csoportosulás tagja lesz, ha nem akar hirtelen meghalni.

Megértem, ha nem is követem azokat, akik fegyveres csoportok tagjai lesznek, és a fegyvert nem akarják letenni. Megértem személyes döntésüket, mert jót akarnak, de nem tudják, hogyan tehetnék azt más képpen. Tanácsot nem kérnek sem tőled, sem tőlem, ez személyes elhatározásuk. Jól tudják, hogy az egyház hivatalosan a hatalmon levők oldalán van, de viszont remélik, hogy Isten mellettük van, vagy legalábbis nem ítéli el őket.

Vallásos életem és a konkrét társadalmi problémákkal szembeni állásfoglalásom között nem lehet ellentét. Ezt vallom én, ezt vallja a szabadság teológiája, és ha jól értem, Te is. Ez azt jelenti, hogy Isten országa már itt a földön építődik. Ha éhezők között Isten országát hirdetem, akkor ez nemcsak abból állhat, hogy megtanítom a szenvedést értékelni, hanem az is hozzátartozik, hogy megpróbáljuk együtt keresni, miképpen lehetne az éhség okait megtalálni, és közösen valamit tenni ellene. Nem akarom én az embereket materialistává nevelni. Szó sincs róla. De szeretném, hogy az elnyomottak, éhezők megtanulják felismerni a társadalomban saját helyzetüket. Tanuljanak meg szervezkedni, keresni jogaikat, saját magukat becsülni, és a megbecsülést meg is kívánni. Ez népnevelés.

A középkorban ez volt az egyház egyik fontos feladata Európában is. Földművelésre tanította a népet, írásra, olvasásra, közösségi és nemzeti öntudatra. Ma ilyen népnevelő szolgálatot folytat az egyház Dél-

Amerikában is egy fejlődő, iparosodó társadalomban. Ezt a szerepet a hagyományosan gondolkodó papok, szerzetesnők egy része betölti ugyan, de sokszor csak a szentségeket szolgáltatja ki pénzért. Pénzesekkel barátkoznak, vagy paternalista, atyáskodó szociális munkát végeznek. Így az egyszerű emberek továbbra is tudatlanok maradnak. Függenek azoktól, akiktől segítséget kapnak, de nem önállósulnak. Igazán népnevelő és felvilágosító munkát azonban legtöbbször az egyháznak azok a képviselői végeznek, akiket a szabadság teológiájának követői közé sorolok.

Ha az evangéliumot ebben a szellemben olvasod, vagy a bázisközösségeddel együtt magyarázzátok újra meg újra, akkor Jézus szavai és tettei konkrét következtetésre vezetnek el titeket. Megértitek például, kik a farizeusok a mai korban, vagy miért ítélték el Jézust. A vallás életszerű, valós lesz. Ugyanakkor világossá is válik, mi a feladatotok, hivatásotok saját konkrét társadalmi helyzetetekben. Éppen Ti tudjátok talán legjobban, hogy az evangélium olvasása közben hivatások születhetnek, és lesznek olyanok is, akik népük nevelésére, szolgálatára és egy igazságtalan társadalom megváltoztatására életüket is hajlandók feláldozni.

Leveled azt bizonyítja, és amit rólad tudok, az is igazolja, hogy tisztán látod evangéliumi feladatodat. A te hivatásod mindnyájunk számára serkentő, lelkesítő kihívás. Ha félve eltántorodunk meggyőződésünktől, hivatásunktól, mert az nem szokványos, mert veszélyes, kellemetlen, akkor saját magunk és Isten ellen vétkezünk, aki nekünk ezt a hivatást szánta. Rád szükség van, hogy Isten szava és az evangélium megvilágosítsa mai helyzetünket, válaszokat adjon társadalmi problémáinkra. Tanításod nélkül hiányozna egy prófétai hang a mi korunkban. Isten szavára nem akarok süket lenni. Meg akarom hallani, mit mond nekünk Jézus ma. Mert ma is megszülethet, ma is szól hozzánk prófétái által. És nem szeretném félreérteni. Nekünk, Dél-Amerikában élő keresztényeknek szükségünk van Rád itt is, nemcsak Magyarországon.

De Te is egy bizonyos kor embere vagy. A te meggyőződésed egy bizonyos történelmi helyzetben és helyen alakult ki. Ugyanakkor Isten akaratából más helyen, más történelmi helyzetben másfajta hivatások születhetnek. Ezek is Jézus életéből, szavaiból és történetéből táplálkoznak, bár látszólag ellentétesek lehetnek a te hivatásoddal.

Hogy a Te elköteleződésed, tanításod, életed milyen hatással van ránk Dél-Amerikában? Ezt csak Isten tudja. Hogy Te és Ti vagytok, és ahogyan állást foglaltok, nekem személyesen erőt, hitet és biztatást jelent. Vegyem én is komolyan saját hivatásomat. Engedjem, hogy ami nem tiszta a hitemben és Jézus követésében, az a ti példáton felbuzdulva megtisztuljon, megerősödjön, világosabbá váljon.

Most búcsúzom. Szeretnék hamar választ kapni Tőled, de ezt nem merem remélni, és még kevésbé kérni

ilyen hosszú hallgatás után. Talán majd egyszer találkozunk.

„Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot: majd kielégítik őket.”

(Mt 5,6)

Isten áldjon meg!

Bogotá, 1984. november 6.

CSIKY LAJOS ÉS EDIT

MEGISMERKEDÉS – EGYÜTT JÁRÁS SZEREPE

„Nem jó az embernek egyedül lenni –
szerzek neki segítőtársat, hozzáállót”
(1 Móz 2,18).

Ismerni bárhol, bármikor lehet. Némi nyitottság és figyelmes ráhagyatkozás együtt szükséges, hogy megtaláljon az, akinek én való vagyok, és megtaláljam én azt, aki nekem való.

Tudjuk, hogy létezik szerelem első látásra, meglátni és megszeretni egy pillanat műve is lehet. Ki ne hallott volna már a szerelem biokémiájáról (feromon, oxitocin). Talán az a gyakoribb, hogy van valamiféle előzménye a szerelem kibontakozásának. Nevezhetjük vonzalomnak, ami által érdeklődőbbé, nyitottabbá válunk a másik iránt. Vagy azért, mert emlékeztet valakire, vagy azért, mert ismerős, vagy azért, mert teljesen eltér a megszokottól. Egy kapcsolat indulásakor a nagy különbségek még vonzóbbnak is tűnhetnek. A statisztikák szerint azonban a nagy különbség a leggyakoribb válóok.

Gondoljunk bele, hogy mennyi időt, energiát szánunk életünk kevésbé meghatározó, kevésbé jelentős dolgaira (szakma, nyelvvizsga, jogosítvány). Kevésbé meghatározó, kevésbé jelentős ahhoz a döntéshez képest, hogy kinek mondom ki az „örökkön örökké” és a „holtomiglan holtodiglan” fogadalmat. Kinek mondom ki, és én ki vagyok, hol tartok ez idő tájt? Általános vélemény, hogy azért van sok rosszul sikerült házasság, mert a fiatalok és nem fiatalok nem készültek fel a házasságra. Nem tudják, hogy mi elengedhetetlen ahhoz, hogy szilárd talajra épüljön. A teljesség igénye nélkül: érettség, önbecsülés, szeretetteljes kapcsolat a családtagokkal, mély hit, hogy a házasság és a család értékes és fontos, és hát a jó értelemben vett vallásos nevelés sem hátrány.

Az együtt járás időszaka nem más, mint felkészülés a házasságra, de lehetőség annak a felismerésére is, hogy nem ő az a nagy Ő! Még az is kiderülhet, hogy a „vénlányság”, „aggregénység” nemcsak elakadt sors, hanem megmentett egyéniség is lehet (Németh László).

A felkészülés időszaka egyben a kapcsolatteremtés időszaka. Nagy odafigyeléssel, tapintattal belepillantunk,

belelépünk a másik életébe. Ne feledjük, hogy a kapcsolat egy folyamat, szerencsés esetben éltető áramlás. Hasonlóképpen a házassághoz, és hasonlóképpen az is-tenkapcsolathoz. Ha nemcsak időnként egy-egy pillanatra próbáljuk megragadni, akkor válhat élő kapcsolattá.

Az együtt járás időszaka formálódási és csiszolódási időszak. Kialakul a kölcsönös bizalom, kötődés, ragaszkodás, elfogadás. Körvonalazódik a közös élet, jövőkép. Létrejön az egyik legértékesebb kapcsolat, a barátság, melynek alapértéke az elfogadás. A barát segítőkész, a másik javára lemondó, mindent megbocsátó, és mindig van rád ideje, mindig meghallgat. „Mindenkinek hallja, amit beszélsz, a barátok meg is hallják, amit mondasz, de az igazi barát hallja azt is, amit nem mondasz ki”. Ez az egyik alapja a házasságnak.

Minden korban és kultúrában, a magyar- és világirodalomban számtalan példa támasztja alá a szerelem kizárólagosságát, azt, hogy mindent képes felülírni, és kifordítja a világot a sarkából: „Omnia vincit amor”! Ugyanakkor gondoljunk a „Hegedűs a háztetőn” tejesemberére, aki nem is ismerte a „feleségét”, a lányt: mégis.

Azt ne tévesszük szem elől, hogy a szerelem elengedhetetlen és fontos, de nem elegendő alap a házassághoz. Talán ezt nem szükséges kifejteni. Még az is lehetséges, hogy „Isten azért adta a szerelmet, mert józanul nem házasodna senki” (Gárdonyi). Az együtt járás felismerése lehet annak, amit Antoine de Saint-Exupéry olyan szépen megfogalmazott: „nem az a szeretet, ha két ember egymás szemébe néz, hanem az, amikor mindketten ugyanabba az irányba néznek”.

Az együtt járás ideje alkalom arra, hogy megismerjétek egymás szeretet nyelvét (elismerés, szívességek, minőségi idő, ajándékozás, testi érintés).

A testi kapcsolat terén a visszafogottság segít abban, hogy egymást valóban megismerjétek. A teljes önátadás egy hosszú út vége, fokozatosan kibontakozó közeledés, a teljes elköteleződés jele. Nem szabad előre házasságot játszani, a házáslet kipróbálása, az összeköltözés egyáltalán nem javítja a házassági statisztikákat. A mai világ „szabadsága” csak függést eredményezhet annál a félnél, aki jobban szereti a másikat. Nem akarja elveszíteni, s ezért alkalmazkodik. A korlátoktól való szabadulás sokszor pusztuláshoz vezet, amint a pannonhalmi apátság ebédlőjének falán lévő kép is sugallja: az abroncsaik szorításából kiszabadult dongák között szétfolyik, veszendőbe megy a drága bor: „libertate perit” (szabadságában ment tönkre)! Persze ez az élet minden területén érvényes.

Az együtt járás során jó néhány „sarkalatos” kérdés megbeszélésre, tisztázásra vár. Az együtt járás időszaka alkalmas arra, hogy kezdeti, jó oldalunkat mutatásból egyre természetesebb, valós énünket mutassuk, őszinték legyünk.